

Tünelin Sonundaki Işık

Özlem KAPTAN(*)

Hans Köchler, *Global Justice or Global Revenge? International Criminal Justice at the Crossroads*, Viyana ve New York, Springer, 2003, 448+vi pp.

Yukarda köşede temel özellikleri belirtilen kitap 2003 yılının son günlerinde Avrupa ve Amerika'da saygın bir yayınevi tarafından okuyucuya sunuldu. 2004'ü böylece dönemeçte yakalayan bu bilimsel çalışma önümüzdeki yıllara ışık tutacak, savunduğu doğruların küre çapında çözümler getirdiği gün geçtikçe daha da anlaşılacaktır. Avusturya'da Innsbruck Üniversitesi felsefe bölümü başkanı olan yazar Prof. Dr. Hans Köchler, onu yakından tanıyanların vurguladıkları gibi,¹ çağımızın, demokratik hukuk anlayışının yararını ve üstünlüğünü çok sayıda öncü nitelikteki yayınlarına yansıtmış olan, bellibaşlı düşünürlerinden biridir. "Kuvvet politikası"na dayalı bir uluslararası ilişkiler anlayışının insanlığın uzun dönemli özelemleriyle ters düştüğüne inanan ve bu yolda Uluslararası İlerleme Örgütü'nün (*International Progress Organization/Organisation Internationale pour le Progrès*) başkanı olarak hizmetleri bulunan yazarın Avrupa'da olduğu kadar, hattâ yer yer daha da fazla, Üçüncü Dünya aydın çevrelerinde alkışlandığı anlaşılıyor.

Prof. Köchler'in *Küresel Adalet ya da Küresel İntikam?* başlıklı ve daha önceki birçok özgün yapıtının içinde parlaklığını koruyan bu son çalışması tüm anakaraların farklı bir küreselleşme arayan çevrelerinde olumlu etkiler yapacak niteliktedir. Daha şimdiden, yani kitabın yayınlanmasından ancak bir ay kadar geçmiş olmasına karşın, bu akademik uğraşın ekseninde Güney Asya'da bir kitap hazırlığı vardır.

¹ Yazarı bana tanıtan ve kitaptan beni haberdar eden Prof. Dr. Türkkaya Ataöv'e teşekkür ederim. Ö.K.

Bu yeni yayın temelde uluslararası adalet kavramını, ama bu arada bir-biriyle bağlantılı ve insanların yaşamını derinden etkileyen, dahası insanlığın geleceğini benleyen bir çok konuyu, bilgece ve eksiksiz biçimde ele almaktadır. Ortaya çıkan yapıt bilimsel yönden ulaşılması zor bir zirvededir. Arkada bir büyük devletin çıkarı sırtan bunca başka monografilerin propagandasından bir nebze bile yanıltıcı niyet, kuşkusuz, yoktur. Prof. Köchler'in tüm yazdıklarına yansıyan ve insanlığın büyük çoğunluğuna, bu arada son tahlilde herkese hizmet edebilecek tercihli düşünceler bu son kitabının her sayfasında görülebilir. Kuşku yok ki, kimi bildiklerimizden farklı ve insanlık ideallerine bağlı ve bu ideallere nasıl ulaşılacağını çok iyi kavramış çağdaş bir düşünürle, daha adil bir dünyanın gereksiniminde öncülük yapan bir hukuk adamıyla karşı karşıyayız.

Kitap "küresel adalet mi, küresel intikam mı?" açmazının çatışan çizgilerini, sonuçlarını ve farklı seçenekleri araştırıyor ve çözümünü de gösteriyor. Çözüm iyi işlemesi gereken Uluslararası Ceza Mahkemesinin (*International Criminal Court, ICC*) güçlendirilmesidir. Kurucu belgesi 1998'de Roma'da imzalanan ve 2002'de yürürlüğe giren ICC geçmişte eşi bulunmayan bir hukuk kuruluşudur. Oluşumu yönüyle, yalnız uluslararası değil uluslarüstüdür. Yargıçları ve savcılarını güçlü devletlerce değil tüm kurucuların gizli oylarıyla seçilen ICC ceza alanında yeni bir yetkeyi simgeliyor. Bu çerçevede "galiplerin adaleti" olarak görünen Yugoslavya ve tasarlanan Irak mahkemelerine, giderek tek yanlı Nürnberg ve Tokyo mahkemelerine benzemez. ICC'nin modern uluslararası hukukta devrimci bir adım olduğu kabul edilebilir. Büyük devletleri de yargılayabilecek duruma gelse, uluslararası ilişkilere demokrasi getirecek bir gizilgüçe sahiptir.

Ama zorla kabul ettirilmek istenen dış baskılar da eksik değildir. Bill Clinton'un başkanlığında ABD tarafından da imzalanmış olan kurucu belgeden bu imza artık geri çekilmiştir. George W. Bush yönetimi bu antlaşmanın onaylanması için gerekli anayasal süreci işletmediği gibi, onaylayan öteki devletlere de çeşitli baskılar uygulamaktadır. Yaptırım gücü olmayan Uluslararası Adalet Divanının kendine karşı kararlarını kabul etmediğini açıklamaktan sakınmayan Washington yönetimi ICC'ye açıkca cephe almıştır. Roma Antlaşmasını 139 devlet imzalamış ve 90'ı da onaylamış olsun, uluslararası hukukun ileri bir adımı olan ICC'yi de kuşatma ve etkisiz durma itme çabaları da eksik değildir. Bu ikinciler başarılı olursa, geçen yüzyılların "çifte ölçülü" güçlüler ve galipler adaletinin karanlığına dönmüş olacağız. Prof. Köchler'in kitabı tünelin sonundaki aydınlığı gösteren bilimsel bir çalışmadır.